

Crikvenica „Igralište“ - rezultati treće godine sustavnih istraživanja lokalne rimske keramičarske radionice

Crikvenica “Igralište” – Results of the Third Year of Systematic Excavations of the Local Roman Pottery Workshop

Goranka Lipovac Vrkljan
Bartul Šiljeg

Primljeno/Received: 01. 04. 2009.
Prihvaćeno/Accepted: 29. 05. 2009.

U vremenu od 16. srpnja do 3. rujna 2008. na lokalitetu „Igralište“ u Crikvenici nastavljena je treća faza sustavnih arheoloških istraživanja lokalne rimske keramičarske radionice. Tijekom ovogodišnjih iskopavanja definirani su pojedini objekti radioničkoga kompleksa. Uz keramičarsku peć, istraženu proteklih godina i objavljenu u prijašnjim brojevima Anala Instituta za arheologiju, ove su godine, na istočnom dijelu radionice, istražene još dvije keramičarske peći. Uz arheološka iskopavanja keramičarske radionice Seksta Metilija Maksima, ove smo godine započeli i s arheološkim podvodnim istraživanjima kvarnerskog podmorja. U podvodnom arheološkom pregledu dvaju lokaliteta, utvrđena je prisutnost znatne količine rasutoga brodskoga keramičkog tereta, koga je moguće povezati uz crikveničku proizvodnju.

Ključne riječi: antika, Crikvenica, keramičarska radionica, peć, lokalna proizvodnja
Key words: Antiquity, Crikvenica, pottery workshop, kiln, local production

Tijekom naših dosadašnjih arheoloških istraživanja u Crikvenici,¹ postignute su dvije važne činjenice: antički lokalitet *Ad turres* ubiciran je na položaju današnje Crikvenice,² a 2006. godine na lokalitetu „Igralište“ (sjeverni rubni dio grada Crikvenice), otkrivena je lokalna rimska keramičarska radionica.³ Ovogodišnja istraživanja⁴ ciljano smo usmjerili na definiranje radioničkih objekata na južnom dijelu lokaliteta. Potreba za ovakvim pristupom rezultat je prošlogodišnjih arheoloških kampanja tijekom kojih smo otvorili cijeli prostor lokaliteta od 1880 m². Tom je prilikom, uz prostorije unutar kojih su se oblikovali i sušili predmeti, uočeno i nekoliko objekata koji su korišteni u završnom procesu proizvodnje keramičkih predmeta, odnosno peći (sl. 1). Prema terenskim naznakama, osim istražene velike

keramičarske peći na zapadnom dijelu radionice, zabilježili smo još konstruktivne ostatke tri peći, dok za još tri nemamo potpunu arheološku definiranost njezinih graditeljskih elemenata. U potpunosti smo istražili dvije peći na istočnom, rubnom dijelu radionice.

Keramičarska peć, **SJ 274**, □C, D - 18 (▼1,69 m n. v.), naslonjena je bočnom stranicom na perimetralni zid radionice, **SJ 022**. Njezine obrise uočili smo još 2006. godine, a sljedeće smo godine započeli s pražnjenjem ispune. Ova zapuna, **SJ 103**, prepuna keramičkih predmeta (radi se uglavnom o slabo pečenoj ili nekvalitetno izvedenoj uporabnoj kućnoj keramici), od posebne je važnosti za poznavanje asortimana crikveničke proizvodnje kao i za poznavanje tipoloških posebnosti lokalnih keramičkih predmeta (sl. 2). Prema naknadno dodanim (prislonjenim) gradbenim elementima uza zidove ove peći, pretpostavljamo kako se njezina površina nekoliko puta pregrađivala (smanjivanja) i da je vjerojatno, u jednoj fazi njezina korištenja, uz nju bila dodana manja peć (**SJ 390** i **SJ 391** slojevi su zapečene crvene zemlje **Munsell**: 10 R 5/8 red koji odgovaraju šamotnom premazu korištenom kao vezivo unutar strukture zidova peći). Kako je stratigrafija ovdje izuzetno preslojena, teško je odrediti pojedine gradbene elemente. Na prostoru uz peć odlagani su - prebacivani slojevi luga (ostaci strukture izgaranja drveta), a potom i slojevi prebačenog sloja gorene gline i keramičkog otpada. Strukture koje su pripadale peći jesu: **SJ 302**, **SJ 404**, **SJ 405**, **SJ 406**, **SJ 408**, **SJ 409**, **SJ 410**, **SJ 411**, **SJ 412**, **SJ 413**. Pretpostavljamo da ove strukture pripadaju pregradi začelnog zida peći u fazi njezina produljenja: **SJ 302**, **SJ 404** i **SJ 407** – kontrafor od zapečene zemlje, **SJ 405** zid peći od tegula i to zapadno od podnice (**SJ 409**). Ova je podnica izuzetno zanimljiva: nalazi se južno od zida **SJ 302** i najstarija je. Na nju sjedaju podnice – premazi **SJ 410**, **411** i **412** (sivkasta tvrda i zapečena glina s primjesama pijeska, (**Munsell** Gley 1 7/1 light greenish gray)

1 Od 2006. godine istraživanja crikveničkoga i vinodolskog prostora dio su znanstvenog projekta “*Sjeverno Hrvatsko primorje u kontekstu antičkoga obrambenog sustava*” Instituta za arheologiju, voditeljice Goranke Lipovac Vrkljan i suradnika: asistenta Bartula Šiljega i novakinje Ivane Ožanić Roguljić te vanjske suradnice Irene Radić Rossi, podvodne arheologinje Hrvatskoga restauratorskog zavoda.

2 O prethodnim dvojbama oko smještaja ovog lokaliteta vidjeti: Brunšmid 1901: 112-120; Matejčić 1978, 237 – 263; Lipovac Vrkljan 2007, 83 – 87.

3 Rezultati ovih istraživanja objavljeni su u prethodnim brojevima Godišnjaka Instituta za arheologiju, Lipovac Vrkljan 2007, 83 – 87; Lipovac Vrkljan, Šiljeg 2008, 88-92.

4 Istraživanja u Crikvenici 2008. godine vodila je dr. sc. Goranka Lipovac Vrkljan iz Instituta za arheologiju u Zagrebu, uza zamjenika dr. sc. Bartula Šiljega iz Instituta za arheologiju u Zagrebu. Obradu pokretnoga keramičkoga materijala vodila je mr. sc. Ivana Ožanić Roguljić, također iz Instituta za arheologiju. Članovi stručne ekipe bili su: Jasna Ujčić, Tihana Pavlek, Nikolina Antolić, Ana Konsestra, Jasna Lončarić, Dalibor Kereša, Gorana Kušić, Jelena Ivanišević, Klaudia Bartolić, Siniša Pamić, Bojan Lazinica, Zrinka Serventi i Valentina Šešuk. U istraživanjima sudjelovala je i Tea Rosić, kustosica Gradskog muzeja Crikvenice te Antonija Mažuranić, arheologinja. Geodetsko snimanje i izradu nacrtne i računalne dokumentacije vodili su studenti geodezije Iva Malarić, Mateo Gašparović i Marko Katalinić. Grad Crikvenica financirao je i ovogodišnja istraživanja uz potporu Ministarstva kulture RH i Primorsko – goranske županije.

Sl. 1. Teren na početku istraživanja 2008. g. (Foto: G. Lipovac Vrkljan)

Fig. 1 The beginning of excavations in 2008. (Photo: G. Lipovac Vrkljan)

(sl. 3). Očuvani slojevi premaza podnice dokaz su nekoliko faza korištenja ove peći i upućuju na kronološke odrednice među ostalim radioničkim objektima. Naime, dno peći zbog potrebe izolacije (toplinske ali i poradi mogućeg nadiranja podzemnih voda) iznova se premazivalo nakon njezina višegodišnjega korištenja. Posebno je važno istaknuti da ova peć pripada prvim objektima koji su izgrađeni pri formiranju radioničkoga kompleksa. Pravokutnog tlocrta, ova peć u potpunosti slijedi standard rimskih keramičarskih peći s jednom komorom za pečenje (Cuomo di Caprio, 1972). Prema dimenzijama: 4,08 x 2,43 m (bez vanjskoga ložišnoga kanala – *praefurnium* koji se, nažalost, nije očuvao) pripada skupini srednje velikih peći.

Spomenuli smo već da je njezina zapuna od izuzetne važnosti za poznavanje lokalne proizvodnje crikveničke radionice. Naime, nakon prestanka uporabe ove peći, došlo je do njenog zatrpavanja (ispunjena je njena komora za pečenje) i poravnavanja njezine strukture s okolnom hodnom površinom. Ova se naknadna intervencija dogodila poradi pripreme radioničkog prostora za novu namjenu. Peć se zatrpala isključivo materijalom koji se našao u njezinoj blizini. Kako je cijeli radionički prostor - hodna površina - poravnat velikom količinom keramičkog otpada (nedovoljno pečeni ili prepečeni ulomci kućanske keramike, uporabni predmeti s proizvodnom greškom), dio toga iskorišten je kao zapuna. Zahvaljujući upravo ovoj činjenici, očuvan je pregled proizvodnog sadržaja crikveničke radionice, poglavito s obzirom na činjenicu da su kvalitetno izrađeni predmeti isporučeni prema tržištu i gotovo ih nikada ne nalazimo unutar nalazišta radioničkih prostora. Dodajmo i podatak kako smo tijekom tri godine istraživanja crikveničke figline prikupili gotovo četiri tone ovog otpada. Činjenica je to koja poglavito govori o veličini radionice i njezinoj znatnoj proizvodnji koja se odvijala od polovine 1. st. do kraja 2. st.

Uz istočni ogradni zid radionice **SJ 022**, naslonjena je još jedna keramičarska peć. Orijentirana je istok – zapad, udaljena od prethodne peći (**SJ 274**) samo nekoliko metara. Otkrivena je u istraživanjima 2008. godine. S tri strane je definirana zidovi-

ma: istočni zid **SJ 317** i **SJ 314** koji je naslonjen na perimetralni istočni zid **SJ 022**; sjeverni zid **SJ 318** i južni zid **SJ 319** (sl. 4). Svi ovi zidovi građeni su od uslojenih tegula. Od gradbenih konstruktivnih elemenata očuvala su se tri para nasuprotnih rebara **SJ 360**. Razmak među njima je 16 -18 cm. Prva dva rebra nakošena su pri vrhu, a ostala ravna. Očuvan je i dio praefurnija, **SJ 367** i **SJ 366**. Nakon što prestaje njezino korištenje i ova je peć zapunjena a konstruktivni elementi izravnani su s hodnom površinom. Potom se na tom prostoru izgrađuje drugi radionički objekt (prostorija omeđena zidovima **SJ 022** i **SJ 023**). Posebno je zanimljiv sastav zapune peći (**SJ 320** i **SJ 351**): pronađeno je mnoštvo utega. Oni predstavljaju posljednje proizvodne predmete koji su pečeni unutar ove peći. No zasigurno namjena peći nije bila ograničena samo na ovu vrstu predmeta. Nalazi keramike „tankih stijenki“ unutar iste zapune i na prostoru uokolo peći ukazuju na činjenicu da se u prethodnim ciklusima ovdje dovršavala proizvodnja i ove vrste uporabnih predmeta. Na dnu peći očuvan je sloj luga **SJ 362** ispod koga smo otkrili dio podnice peći **SJ 364** (uz nju se nalazi i sloj nabijene zemlje kao dio podnice **SJ 378**). Na samom ulazu u peć nalazi se dio rampe od zapečene tamnocrvene zemlje, **SJ 365** (Munsell 2.5YR3/3 dark reddish brown). Prema dimenzijama: 1,49 x 1,11 m, ova peć pripada u tipove malih rimskih peći.

Tijekom dosadašnjih istraživanja crikveničke keramičarske radionice, uz objekte peći, definirali smo i dvije prostorije: jugoistočnu prostoriju, □ B – C 17 - 18 (▼ 1,64 m n. v.), omeđenu zidovima **SJ 022** i **SJ 023** koja preslojava malu istočnu peć te sjevernu prostoriju, □ D-F 16 -18 (▼ 1,63 m n. v.), omeđenu kanalom od tegula **SJ 209** sljedećim stratigrafskim jedinicama - zidovima: **SJ 173**, **SJ 107**, **SJ 136**, **SJ 102**. Ovu posljednju prostoriju započeli smo istraživati prošle godine. Unutar nje nalazilo se opločenje od iznimno velikih kružnih ploča, suspenzura, **SJ 172**. Ujedno, ova prostorija ima nekoliko faza dogradnji i pregradnji (pregradni zidom **SJ 176**). Na sjeverom dijelu prostorije nalazi se kanal od tegula **SJ 209** i **SJ 304** i zid **SJ 396**. U prvoj fazi radionice ovaj se kanal koristio za dopremu tekuće

Sl. 2. Mala peć SJ 103 i zid SJ 022 tijekom istraživanja (Foto: D. Pelić)

Fig. 2 Small kiln SU 103 with visible wall SU 022 during the excavation (Foto: D. Pelić)

Sl. 3. Mala peć: zidovi i podnica peći (Foto: D. Pelić)

Fig. 3 Small kiln: walls and the floor board of the kiln (Foto: D. Pelić)

vode da bi kasnije, tijekom izgradnje prostorije, bio korišten kao temeljna stopa njezina južnoga i zapadnog zida, **SJ 209**, □D-16,17; E,F-16.

Otvarajući slojeve ove prostorije skinut je **SJ 303** (sloj sivkastosmeđe zemlje **Munsell 2.5 Y 5/2 Grayish brown**). Pojavio se sloj luga i malo gara **SJ 323** ispod popločenja **SJ 172**. U ostatku prostorije ispod **SJ 303**, nalazi se sloj maslinasto-smeđe tvrde gline **SJ 345**, (▼1,58 m n. v.) (**Munsell 2.5 Y olive brown**) s izuzetno puno keramičkih ulomaka, stakla, kostiju, puževa. Upravo unutar ove prostorije pronađeno najviše pokretnih nalaza s istraženog prostora lokaliteta „Igralište“.

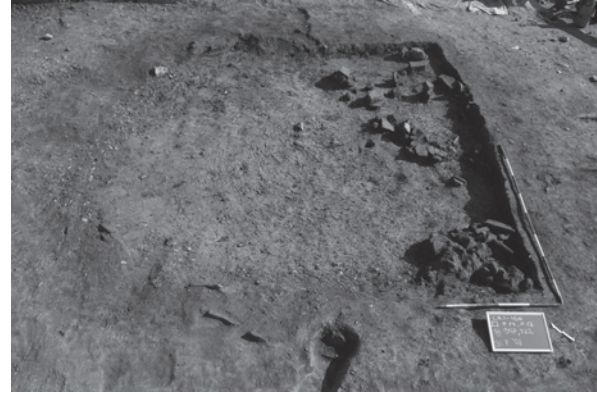
Na vanjskome, zapadnom rubnom dijelu ove prostorije, naišli smo na strukturu peći od koso uslojenih tegula, **SJ 187**, □E - 15, 16, koja se pruža se u smjeru S-J. Unutar zapadnog dijela te peći javlja se sloj znatno zapečene gline – isti sloj nalazimo kao šamot unutar peći. Za sada ostaje dvojba radi li se o izvornom sloju ili, s obzirom da je presječen naknadnim zidom, prebačenom sloju. Upravo ova činjenica upućuje na predmnijevanje da je prvo u funkciji bila peć a potom, nakon prestanka korištenja, negirana je jednim pregradnim zidom prostorije. Dvojbu oko suodnosa ove peći i radioničke prostorije produbljuje izostanak prepoznatljivih gradbenih dijelova same strukture peći (osim koso uslojenih tegula).

Pri kraju ovogodišnjih istraživanja na središnjem prostoru južnog dijela radionice □ E/F 12, 13, otkriven je bazen za odlaganje i pročišćavanje gline (sl. 5). U ukupu tog bazena nalazi se pjeskovita zemljana zapuna s dodacima zapečene zemlje, **SJ 308** (▼1, 60 - ▼1, 46 m n. v.). Dno bazena drenirano je slojem pjeskovite gline s bogatom primjesom šljunka, **SJ 322**, (▼1,46 m n. v.). Na taj način proveden je otijek oborinskih voda, a ujedno je onemogućen i prodor podzemnih voda. Postupak je to od presudne važnosti za kvalitetnu pripremu sirovine. Koliko je stručno izrađena ova drenaža, pokazuje primjer tijekom našeg

istraživanja: nakon prve ljetne kiše, cijeli prostor lokaliteta nalazi se prekriven slojem 20-ak centimetara vode, osim prostora na kome je ukopan bazen. Kako bi se i dodatno osigurala toliko potrebna drenaža glinastog terena prostora radionice, bazen je okružen slojem šljunka, **SJ 337** (▼1,54 m n. v.) ponad koga su okomito nabijene tegule **SJ 383** (kao obrubna vrpca). Također, kao neka vrste brane između bazena i istočnog prostora radionice, izrađen je na izduženi sloj koso položenih tegula, **SJ 334**. Otkrićem ovog bazena upotpunjeno je poznavanje pripremnih tehnoloških procesa unutar radioničke proizvodnje. Dodatna dopuna je i ovogodišnje otkriće smjera dotoka tekuće vode u radionicu. Na sjevernome, rubnom dijelu istočnoga ogradnog zida radionice **SJ 022**, uočen je, u sloju iznad temeljne stope, izostanak zidnih blokova na razmaku od oko 1,50 cm. Bočni blokovi ovog otvora imaju, pod utjecajem stalnog dodira s vodom, zaobljene vanjske stranice. Ovaj otvor u zidnom plaštu, **SJ 327** (sl. 6), točrtno se podudara sa sistemom kanala od tegula koji se prostire: od zidnog otvora preko središnjeg dijela terena lokaliteta sve do bazena. Iznad otvora u zidnom plaštu nalazi se sloj gline potpuno druge boje. Radi se o plavkasto-ljubičastoj boji gline, a što odgovara muljastom talogu iz riječnog korita. Cijela je ova situacija posebno zanimljiva s obzirom na pokušaje definiranja antičkog korita Dubračine. Naime, prema podacima građevinskih radnika koji su uređivali parkiralište uz istočni rub našeg lokaliteta, uz ogradni zid **SJ 022**, prilikom kopanja uz južnu ogradu kuće Župan, naišli su na biteve za vezanje brodice i to na dubini 1,00-1,50 m ispod današnje hodne razine. Usto u zemljanom iskupu prevladavali su riječni obluci. To je jedna od dokaznica koja ukazuje kako se u doba antike na tom prostoru nalazilo korito Dubračine. Kako se točrtno ova situacija preklapa s otvorom u zidu **SJ 327**, pretpostavljamo da je tekuća voda za potrebe radionice usmjeravana iz Dubračine upravo na mjestu otvora u zidnoj strukturi. U daljnjim pokušajima definiranja

Sl. 4. Mala peč SJ 317, 318, 319 i zapuna peći SJ 320 (Foto: B. Šiljeg)
Fig. 4 Small kiln SU 317, 318, 319 and backfill SU 320 of kiln (Foto: B. Šiljeg)

Sl. 5. Bazen za odlaganje i pročišćane gline SJ 308, 322 (foto: B. Šiljeg)
Fig. 5 The pool for clay disposal and purification SU 308, 322 (foto: B. Šiljeg)

Sl. 6. Otvor u zidnom plaštu SJ 327 (Foto: B. Šiljeg)
Fig. 6 Open in the wall SU 327 (Foto: B. Šiljeg)

antičkog korita Dubračine, probnom smo sondom istražili vrt kuće Župan. U sondi nije pronađen pokretni arheološki materijal već isključivo sloj gline, **SJ 002** i nalaz riječnih oblutaka. Sondiranjem u vrtu Župan dodatno smo potvrdili antički tok Dubračine, ali i istočnu granicu prostiranja keramičarske radionice. O južnoj granici za sada je nemoguće predmnijevati s obzirom da se, južno od prostora sadašnjih iskopavanja, nalazi nogometno igralište. Prema podacima koji su dobiveni tijekom drenažnih radova na igralištu (Dračić 1991, 235-247), do njegove polovice proteže se skladišni i lučki dio keramičarske radionice Seksta Metilija Maksima. Kako to obično biva, posljednjeg dana ovogodišnje faze istraživanja, prilikom izvedbe kontrolnog bunara za mjerenje dotoka oborinskih i podzemnih voda, otkrivena je nova peč. Na samome zapadnom rubu lokaliteta, uz današnji tok Dubračine. Pojavom ovog radioničkog objekta u potpunosti je potvrđena prethodna činjenica da je Dubračina u anticima imala svoj tok na suprotnoj, istočnoj strani radionice. Ujedno, ovo otkriće otvara pitanje zapadne granice radioničkog rastera, a što će biti predmet dogodišnjih istraživanja.

Uz arheološka istraživanja ostataka objekata i predmeta keramičarske radionice na lokalitetu „Igralište“ u Crikvenici, ove smo godine započeli i s podvodnim istraživanjima kvarnerskog podmorja. Potreba uključivanja ovih istraživanja proistekla su iz podataka o nalazima potonuloga keramičkog tereta koji možda potječe iz crikveničke keramičarske radionice.⁵ Provedenim rekognosciranjima na otoku Lošinju i Susku, potvrđeno je nekoliko podvodnih arheoloških lokaliteta s nalazima keramičkih predmeta crikveničke proizvodnje.⁶ Otkrićem ovih nalaza otvaraju se nova pitanja o crikveničkoj radionici, posebno trgovine

njezinim predmetima. S obzirom da smo crikveničke nalaze do sada potvrdili unutar Tarsatike, Senije, na Lošinju (sl. 7) i Susku, možemo govoriti samo o lokalnim trgovačkim smjerovima, premda je jedan pojedinačni nalaz Crikveničke amfore pronađen 70-ih godina 20. stoljeća i u šibenskom podmorju.⁷ Kako smo ova istraživanja tek započeli, nadamo se novim otkrićima u upotpunjavanju naših spoznaja o lokalnoj keramičkoj proizvodnji crikveničke radionice Seksta Metilija Maksima.

I na kraju pregleda rezultata istraživanja u Crikvenici 2008. godine donosimo kratku obavijest o prvome Međunarodnom arheološkom kolokviju koji smo 23. i 24. listopada 2008. organizirali u Crikvenici.⁸ Na kolokviju pod radnim naslovom „Rimske keramičarske i staklarske radionice, proizvodnja i trgovina jadranskim prostorom“, predstavili smo domaćoj i inozemnoj znanstvenoj javnosti keramičarsku radionicu Seksta Metilija Maksima. Posebno, novi tip jadranskih amfora ravnog dna: Crikveničku amforu. Na kolokviju, na kome je sudjelovao znatan broj domaćih i stranih stručnjaka koji se bave rimskim keramičarskim i staklarskim radionicama, razmijenjeni su rezultati istraživanja predmetne teme. Kolika je potreba upoznavanja sličnih problematskih rezultata, ukazuje zaključak o bijenalnom održavanju kolokvija o rimskim radionicama u Crikvenici.

5 U projekt ovog istraživanja uključena je kolegica mr. sc. Irena Radić Rossi, podvodna arheologinja iz Hrvatskoga konzervatorskog zavoda i suradnica našeg projekta „Sjeverno Hrvatsko primorje u kontekstu antičkog obrambenog sustava“.

6 Podaci o izvorištu proizvodnje ovih predmeta dobiveni su zahvaljujući mineraloškim i kemijskim analizama koje je proveo dr. sc. Boško Lugović s Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta u Zagrebu.

7 Zahvaljujem prof. dr. sc. Zdenku Brusiću na dragocjenom podatku o nalazu Crikveničke amfore u kanalu Sv. Ane. Zahvala i kolegi Emilu Podrugu, kustosu Gradskog muzeja Šibenika, na posudbi tog nalaza za potrebu analize. Zahvaljujem i ronicu iz crikveničkog ronilačkog kluba Kristijanu Caru koji nam je donio ulomak crikveničke amfore izronjen u akvatoriju između Crikvenice i Senja.

8 Kolokvij je organizirao Institut za arheologiju u, uza suorganizaciju Grada Crikvenice i Gradskog muzeja Crikvenice. Organizaciju kolokvija vodila je dr. sc. Goranka Lipovac Vrkljan, uz suradnju mr. sc. Irene Radić Rossi.

Sl. 7. Crikvenička tegula sa lokaliteta Pločice kod otoka Lošinj (Foto: V. Frka)
Fig. 7 Crikvenica tegulae on underwater site Pločice near the islands of Lošinj (Foto: V. Frka)

Literatura

- Brunšmid, J., 1901., Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije, VHAD n.s. sv. V/1901, Zagreb, 112-120.
- Cuomo di Caprio, N., 1972., Proposta di classificazione delle fornaci per ceramica e laterizi nell'area italiana, della preistoria e tutta l'epoca romana, Sibirium 11, 371 – 464.
- Dračić, A., 1991., Naselje na ušću Dubračine od II. do VI. vijeka, Vinodol. zb. VI, Crikvenica, 235-247.
- Lipovac Vrkljan, G., 2007., Ad turres, Crikvenica.
- Lipovac Vrkljan, G., 2007., Otkriće lokalne rimske keramičarske radionice u Crikvenici, AIA III, Zagreb, 83-87.
- Lipovac Vrkljan, G., Šiljeg, B., 2008., Istraživanje lokaliteta Crikvenica-Igralište 2007. AIA IV, Zagreb, 88-92.
- Matejčić R., 1978., Gradina Badanj kod Crikvenice, Jadran. zb. 10, Pula – Rijeka, 237-263.

Summary

During past archaeological excavations in Crikvenica, two important facts became clear: the location of the Roman-era site *Ad turres* was identified at the site of modern Crikvenica, and in 2006 a local Roman pottery workshop was unveiled at the site called "Igralište" (the northern periphery of the city of Crikvenica). In 2008, research was intentionally directed towards defining the workshop facilities in the southern part of the site.

Between 16 July and 3 September 2008, the third phase of systematic archaeological excavations of the local Roman pottery workshop continued at the "Igralište" site. During the excavations of 2008, individual facilities of the workshop complex were defined. Out of the five kilns excavated in the Crikvenica workshop thus far, in 2008 two kilns were examined in the eastern part of the workshop (the western kiln was excavated in the past two years). Of particular significance is the content of the fill in the kiln situated further north. Although it consists of the workshop's pottery production waste, the artefacts found within it illustrate the range of products and the typology of local Roman production of the Crikvenica workshop. One of the examples of this local production is the discovery of a flat-bottomed Adriatic amphora of the Crikvenica type. In excavations conducted near the end of 2008, the water supply system in the workshop facilities and a pool for clay disposal and purification were discovered. Thanks to underwater archaeological research, which has been an integral component of the excavation project at the Crikvenica pottery workshop since 2008, a local market for the workshop's products was uncovered. In addition to Roman coastal settlements of Tarsatica and Senia, a house and construction ceramics made in the workshop of Sextus Metilius Maximus were also found in the Kvarner undersea zone: on the islands of Lošinj and Susak. One of the examples of the Crikvenica amphora type was also discovered in the sea-floor near Šibenik. In order to present the finds of the Roman local pottery workshop owned and managed by Sextus Metilius Maximus, particularly the new type of Adriatic flat-bottom amphorae of the Crikvenica type, an international colloquium was held in Crikvenica from 23 to 24 October on "Roman Pottery and Glass Workshops: Production and Trade on the Adriatic". A colloquium on the same or a similar topic will be held biennially in Crikvenica with the aim of exchanging knowledge on Roman workshops.